

do konca šolskega leta 1938./39. in je njegovo službo vršil drugi, kar znači, da on ni poučeval v oddelku;

da je stanarina zvežana s delom v oddelku in da prizadeti učitelj ni bil na poslu ter mu zbog tega ne pripada stanarina.

S svojo razsodbo št. 21.482 z dne 2. decembra 1940. leta je drž. svet zavrnil tožbo prizadete občine in obenem odobril odločbo ministrstva prosvete. V razsodbi je državni svet navedel naslednje razloge:

Iz člena 8., točke 2., Uredbe o ureditvi ministrstva prosvete je jasno razvidno, da je ministrstvo prosvete pristojno, reševati spore glede stanarine učiteljem ljudskih šol. Zaradi tega je navedeno v tožbi, ki se nanaša na pristojnost ministrstva prosvete, da rešuje ta vprašanja, po zakonu neosnovano.

Drugi podatek v tožbi, s katerim se osporava zakonitost napadne odločbe ministrstva prosvete iz tega razloga, da je stanarina zvežana s delom v oddelku (kar konkretno ni primer), ni osnove v zakonu iz razloga, ker je tisti učitelj sam imel svoj oddelok. V § 84. zakona o ljudskih šolah je predvideno, da imajo vsi državni učitelji na ljudskih šolah pravico na stanovanja odnosno na stanarino po § 23. in 29. istega zakona. Iz te zakonske odredbe je razvidno, da je predvidena pravica na stanovanje odnosno stanarino za učitelje ljudskih šol v § 84. ali to samo po §§ 23. in 28. tega zakona. V § 23., točka 1., in v § 29., točka 1., je predpisana za občine dolžnost, da zgradijo in v dobrem stanju vzdržujejo šolske zgradbe s stanovanji za upravitelja šole in za toliko učiteljev, kolikor ima šola poseb-

nih oddelkov. V točki 2. § 29. je predvideno, da v mestih in trgih more občina namesto stanovanja dajati stanarino. Z ozirom na to se smatra stanarina kot nadomestilo za stanovanja. Na podlagi tega je občina dolžna, da daje stanarino samo tistim učiteljem, ki jim je tudi drugače dolžna dajati stanovanje, kar znači, da imajo pravico na stanarino od občine smo tisti učitelji, ki imajo svoj oddelok pri tisti šoli. Na podlagi tega more izgubiti učitelj stanovanje odnosno stanarino samo v primeru, kadar po zakonu izgubi svoj oddelok. Po § 145., točki 10., zakona o ljudskih šolah krajevni učiteljski svet odloča po predlogu šolskega upravitelja, kateri učitelji bodo poučevali v posameznih oddelkih. V zvezi s tem more izgubiti učitelj stanarino odnosno stanovanje samo takrat, kadar krajevni učiteljski svet odloči, da v posameznem oddelku učitelj ne dela.

Iz aktov upraviteljstva osnovne šole je razvidno, da ne obstaja sklep krajevnega učiteljskega sveta o odvzetju oddelka prizadetu učitelju in ni ničesar o tem razvidno iz zapisnikov za šolsko leto 1938./39. Nasprotno obstaja sklep krajevnega učiteljskega sveta, s katerim je prizadetu učitelju dodeljen oddelok. Iz tega sledi, da mu pripada stanovanje odnosno stanarina, ker je izpolnil vse pogoje iz § 84. zakona o ljudskih šolah. Ker prizadetu učitelju za čas bolezenskega dopusta ni bil odvzet oddelok, temveč je bila v teku njegovega bolovanja izvršena samo zamenjava, mu torej pripada stanarina istotako, kakor bi mu pripadalo tudi stanovanje v primeru bolezni.

Lepi uspehi tov. Radovana Gobca

Na veji kulturnega napredka je iz naših vrst pognal že marsikateri brst, ki se je lepo razcvetel. Brez dvoma je glasbeno udejstvovanje tov. Radovana Gobca pomnožilo na tej veji napredek in pravcu slovenske opere.

Nekatera njegova dela bi se smela vzporediti v vrsto večjih inozemskih operetnih tvorcev. Toda žal, Slovenci smo taki, da naše sposobne ljudi odpravimo in njihovo delo omalovažujemo, ker cenimo zlasti ono, kar gradi na polju umetnosti tujina.

Prav zaradi tega se je zgodilo, da so glasbene stvaritve tov. Gobca uprizorjale do pred nedavnim le igralske družine na podeželju, dočim so šla naša kulturna središča neupravičeno mimo tega. Pod meseci je sicer »Učiteljski tovariš« prinesel razveseljivo beležko, da je ljubljanska gledališka uprava uvrstila v gledališki program tudi eno izmed Gobcavih del. Čas sicer beži — toda do uprizoritve do danes ni prišlo.

Tov. Gobec je že l. 1927., ko je bil še mariborski učiteljski, napisal opereto »Bog iz harema«, ki so jo uprizorili žalski in guštanski diletantje.

Živo zanimanje za glasbo, ki se je razvijala v tov. Gobcu že v študentskih letih, ga je priklenilo, da se je vrget kot avtodidakt, obdarjen sicer z naravnimi darovi, v temeljit študij glasbe. Tako so rasle iz leta v leto stvaritve, v katerih se je močno stopnjeval in odražal napredek glasbenega razvoja tov. Gobca. L. 1930. sta sledili dve mladinski spevoigr »V bratskem objemu« in »Pomladne cvetke«, ki sta bili uprizorjeni na mnogih šolskih odrih celo širom po Jugoslaviji. Dve leti pozneje je tov. Gobec uglasbil »Kresnička«, ki je doživel največ uprizoritev širom po naši domovini. Celot radijska postaja Beograd je dvakrat prenašala »Kresnička«. Zatem je napisal komično spevoigro v enem dejanju »Kuga« ter komični dvospev v enem dejanju »Boj med malim in velikim«.

Do pravega operetnega udejstvovanja pa se je povzpel z opereto »Hmeljska princeza«, ki jo je napisal l. 1933. Ta opereta je do danes doživela že 26 predstav in je šla skoraj skozi vse večje diletantske odre.

L. 1935. je končal spevoigro v 4 dejanjih »Tremerski dukat«, ki je sicer največje njegovo delo, a se je izvajalo le v Laškem, ker je opereta zaradi tehničnih ovir na malih odrih težko uprizorljiva. Tega leta je tudi uglasbil pevske vloške za mladinsko igro »Trnuličica«.

Ko je tovariš Gobec l. 1938. učiteljeval v Henini, je nastala opereta »Planinska roža«, ki so jo uprizorili v Brežicah, Guštanju, Gomilski in Bohinjski Bistrici, in je povsod žela prav lepe uspehe. Isto leto je izdal tudi zbirko mladinskih zborov pod naslovom »Mladina poje domovini«.

Ciril Petrovec:

Franc Gerbec in Učiteljski tovariš¹

(Ob stoletnici njegovega rojstva.)

Dne 5. okt. 1940. leta je preteklo 100 let, odkar se je rodil v Cerknici naš nekdanji stanovski tovariš, poznejši operni pevec in skladatelj in še poznejši glasbeni učitelj Franc Gerbec. Malokateremu mlajšemu tovarišu je pa znano, da je postal Gerbec s svojimi 17 leti učitelj, organist in cerkovnik v Trnovem pri Ilirski Bistrici. Tja je prišel iz ljubljanske pripravnice, kjer mu je bil glasbeni učitelj Kamilo Mašek (v teoriji, harmoniji, petju, klavirju in orglah).² Letna plača Gerbečeva je znašala 320 gl. av. vrednosti.³

¹ Ves čas svojega dopisovanja v naš stanovski časopis se ta naš glasbenik ni nikoli drugače podpisal kot Gerbec. Pri tvorbi pridevnikov, ki se pravilno glasi Gerbečev, je že »Učiteljski tovariš« rabil nepravilno obliko Gerbičev. Po nji in pod vplivom svojega angažmana v Zagrebu je Gerbec svoje ime izpremenil v Gerbič.

Naš Učiteljski tovariš je bil s tem skladateljem v najtesnejšem stiku. V njem je mnogo dopisov, ki jih je spisal Gerbec kot učitelj sam, ali so pa pisali o njem in njegovih zasnovah drugi, dokler ni postal operni pevec v Pragi in drugod.

Spomina vredno je, da se je Gerbec pojavil v Učiteljskem tovarišu kot dopisnik takoj, ko je naš stanovski časopis leta 1861. začel izhajati. Kar ga označuje kot značaj, je to, da se je pri vsakem dopisu podpisal s polnim imenom.

V 1. letniku Učiteljskega tovariša je Gerbec priobčil štiri dopise. V 4. št. je njegov dopis Prvi šolski dan, iz katerega se vidi, da je dobro opazoval starše otrok, otroke same in tudi samega sebe in je po tem opazovanju

² S. B. L., str. 207, 209.

³ »Učiteljski tovariš«, 1868, str. 192.

Anica Ivančeva:

Iz doživljajev

Mladostni sen, kje si? — Čas, ko človek toliko hrepeni in toliko hoče. Poln srečnih, blaženih pričakovanj v boljšo bodočnost; tisti srečni mirni, tako zaželeni kraj, za katerim sleherni mlada duša kopni in si ustvarja sanje; saj samo sanje so resnične, drugo je le prevar!

Visoko v hribih, obdano z nepreglednimi smrekovimi in jelkovimi gozdovi, je majhno naselje siromašnih narodnostno mešanih prebivalcev. Ob obronku gozda stoji staro poslopje — enorazredna šola. Zaradi hitro menjajočih se učnih moči vladajo prav slabe šolske razmere. Pa saj ni čudno, da človeka ne drži dolgo tu; saj ni v trgovine, ne mesarije, ne pekarne — sploh nič, kamor bi se človek zatekel, kadar začne razsajati sitni želodec.

Če hočeš zemljo, si jo pojdi iskat v bližnjo, 12 km oddaljeno vas! Če ti zmanjka soli, jej neslano, saj te prej mine potrebnost, preden se prikotališ čez hribe in doline do trgovine.

Tako se godi neštetim mladim učiteljicam in učiteljem, ki pa med počitnicami uživajo toliko zavidanja s strani mnogih oseb.

Zopet je bila vas brez učitelja. Že tretje leto so miši gospodarile po razredu in se sprehajale po zaprašenih, razbitih in črvavih šolskih klopih. Za spremembo so pogledale tudi v staro polomljeno polico, podobno neke vrste omari, in brskale po preluknjanih odlokih, ki so nepregledani in nevpisani v opravični zapisnik — ker ga ni bilo — eden za drugim gostovali na povelje raznih poštnih prinašalcev.

V tako urejeno šolo je bil imenovan mlad nadobuden začetenik, poln idealnih podvigov. V glavi so se mu porajali raznovrstni načrti, kako bo ustanovil in preuredil to in ono; dvignil raven ljudske kulture in omike.

Bila je pusta jesenska sobota. Nepregledne proge goste sive megle so se prepletale po pobočju daljnjih gora. Komaj so nosile težke vodne hlape in vsak trenutek je bilo pričakovati, da bodo odložile svoje težko breme in ga spustile materi zemlji v naročje.

»Slab dan sem naletel; no pa saj tudi pusti dnevi minejo,« se je tolažil popotnik blizu mene in veselo zatrljeval, da se pelje na novo službeno mesto za učitelja in vzgojitelja naroda. Oči so mu kar žarele od veselja, da je po dolgem čakanju na službo prišel vendar tudi on med tiste srečne, ki so bili ovekovljeni v časopisnem stolpcu, pod naslovom: »Namestitve učiteljev«.

Sopotniki so ga sprva z zanimanjem poslušali in z vprašanji podžigali njegovo zgovornost. Ko so ga vprašali, katero je vendar tisto srečno, tako željno pričakovano mesto, je povedal ime srečnega kraja. Na licih nekaterih je zaigral bežen pomiljevalen nasmeh, češ: »No tega se je pa res treba veseliti. Kakor se zdaj revež veseli, tako se bo v kratkem razočaran žalostil nad svojo nemilo usodo.« No, pa mu niso hoteli kaliti sreče in mu greniti poti, saj bo že tako prezgodaj spoznal vso njeno trpkost in pezo neveselosti.

Bližnja gospa, ki je bila namenjena v isto smer in je službeni kraj mladega učitelja dobro poznala, se je vpletla v pogovor in mu je začela pojasnjevati: to in ono. Po par stavkih je ubogi novinec kar debelo gledal. Ugovarjal je na vse načine, da to vendar ni mogoče, čeprav se mu je prikrdel že dvom v njegovo upajočo dušo.

V mestu je prestopil na stransko progo in nadaljeval pot. Kmalu je bilo konec vožnje z vlakom. Treba je bilo izstopiti in se podati na pot v obljubljeno deželo. Odnesel je svoje kovčke v čakalnico, kajti začelo je neusmiljeno deževati. Pri duši mu je bilo vedno tesneje; tudi njegovo dušo so zajeli sivi oblaki in zastrli sonce sreče in veselega razpoloženja. Kaj sedaj? Sam med tuji obrazi, ki te gledajo tako prodirno in nezaupljivo.

Nekaj časa se obrača, vprašuje in zdaj pa zdaj prestreže tudi voznike ali ni morda kateri iz one vasi. Kmalu se je število razvednežev okrog njega večalo in vsakemu znova je moral pripovedovati, kam je namenjen. Deževalo je kot za stavo. Vsega tega je bil že sit in zoprti so mu postali vsi radovedni, nerazumevanje izražajoči pogledi. »Oh, da bi bil že enkrat tam! Potem bo že šlo.« V bližnji gostilni je povprašal, kako bi najlaže dospel na cilj. Sve-tovali so mu, naj počaka kakšnega voznika, ker sam ne pride gor. S kovčeki ne more na pot, ki se vzpenja 25 km v hribe. Sam bi že še priromal, a ti preklčani »kufri«, da bi jih »pajk pocitrle«, koliko mu dajo sitnosti. Pa brez njih tudi ne sme; saj je v njih shranjeno ono, kar mu je neobhodno potrebno. Končno se je ojunačil in jo peš mahnil v hribe. »Saj sem vajen hoje. Kaj bi se plašil, to vendar ni taka reč,« si je prigovarjal. »Človek ne sme vreči takoj puško v koruzo.« — In nastopil je težko pot. Šel je mnogim, za mladega neizkušeneza začetnika pretežkim oviram in težavam naproti, ki jih je bil v teku časa deležen v službenem kraju. Niti slutiti ni bremena raznovrstnih zaprek, ovir in težav, ki so se mu nastavljele na pot pri šolskih, upraviteljskih, gospodarskih in osebnih zadevah.

Vendar prav v težkih, skoraj nepremagljivih dogodkih, se vztrajen človek dviga in raste. Njegov značaj postaja jeklen in ne-

omajen. Kako bogat je na izkušnjah v vseh ozirih. Samo, kdor je sam poskusil trnjevo pot v življenje, ta bo razumel človeka pri svojih borbah.

Toda žalostno dejstvo je, da današnji svet gleda na take »hribovce« bolj z viška, namesto da bi gledal v njem junaka, ki je doživel in premostil nešteto težkosti ter storil v marsičem neizmerno več za narodov blago, ki pa seveda ostane prikrit, kot pa »gospodski« meščani po ugodnih in gladkih cestah.

V-ar.:

Učitelj Suhač nastopi prvo službeno mesto

Konec je bilo štiriletnega čakanja.

Učitelj Suhač je že v časopisu čital svoje imenovanje.

Imenovan je bil v nek zakotni hribovski kraj, katerega imena se nikoli ni slisal, kljub temu, da je bil zemljepis njegov najljubši predmet v šoli. Vendar ga to ni motilo, samo, da je bilo konec tega nestrpnega čakanja, da je bilo le enkrat konec te more, ki je ležala na njegovi duši.

Kmalu je zvedel, da je njegov prvi službeni kraj 18 km oddaljen od železnice, visoko v hribih, da je tam enorazrednica, kjer že več mesecev ni bilo pouka, da je v kraju, z raztresenimi hišami, le ena gostilna, brez trgovine itd.

A vse te negativne vesti niso omajale v Suhačevi duši pozitivnih občutkov, da bo vendar sedaj samostojen, neodvisen človek, da